

HANDLÄGGARE/ENHET
Arbetslivsenheten
Joa Bergold

DATUM
2015-05-19

DIARIENUMMER
20150114

ERT DATUM
[F 11 Datum]

ER REFERENS
SOU 2015:7

Finansdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över SOU 2015:7 Krav på privata aktörer i välfärden

LO har givits möjlighet att yttra sig över Ägarprövningsutredningens slutbetänkande SOU 2015:7 Krav på privata aktörer i välfärden och vill framföra följande synpunkter.

Övergripande behov av bättre reglering, men oklart om förslagen löser de centrala problemen

LO anser att det finns ett generellt behov av skärpa kraven på privata ägare inom skola, vård och omsorg, och att de förslag som utredningen presenterar kan bidra till en bättre kontroll över att de ägare och aktörer som är verksamma inom välfärdstjänsterna är seriösa. Samtidigt innebär utredningens förslag en ökning av den administrativa bördan för stat, kommuner och landsting, vilket också innebär ytterligare ökade kostnader för att upprätthålla ett konkurrenssystem som är svårt att utvärdera.

Utökad tillståndsplikt inom vissa delar av socialtjänsten.

LO stödjer förslaget om utökad tillståndsplikt för hemtjänsten. LO vill betona betydelsen av att omsorgsverksamheter, som ofta riktar sig till grupper där brukarna på olika sätt är mindre resursstarka och där det ofta saknas tydliga professionsregleringar, ges särskild uppmärksamhet för att säkerställa att det är brukarnas och inte företagets intressen som sätts i första rummet.

LO stödjer förslaget om att tillståndsplikt inom vissa särskilda boendeformer ska gälla oavsett upphandlingsform, det vill säga även för de verksamheter som drivs via entreprenadavtal med kommunerna.

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

Krav på insikt, erfarenhet och lämplighet och krav på ekonomiska förutsättningar för långsiktig verksamhet

LO anser att den politiska ambitionen att snabbt öka antalet privata aktörer inom vård, skola och omsorg har inneburit ett utrymme för oseriösa eller inte tillräckligt kunniga ägare och aktörer att etablera sig inom sektorn. Därför är krav på insikt, erfarenhet och lämplighet om vad det innebär att äga och driva verksamheter inom välfärdstjänsterna vällovliga. Däremot är ett sådant förslag inte tillräckligt. Hårddraget uttryckt syftar ett sådant förslag främst till att sortera bort uppenbart olämpliga och/eller kriminella aktörer, något som måste anses vara en lägstanivå i fråga om vilka krav som ska ställas på privata aktörer.

Därutöver är det inte helt tydligt vad som ska anses vara tillräckliga kriterier för godkännande, och om alla personer i ägarkretsen ska värderas lika tungt. Utredningen föreslår en tämligen stor personkrets som ska utvärderas i fråga om insikt, erfarenhet och lämplighet (såväl vd, styrelseledamöter, suppleanter, bolagsmän samt ägare och andra som har väsentligt inflytande över verksamheten). Ska kraven gälla likvärdigt för alla, eller ska det göras en övergripande värdering av tjänsteaktörens förutsättningar? En annan fråga är hur tillstånds- och tillsynsmyndigheten ska kunna avgöra och nå de "andra" personer med väsentligt inflytande över verksamheten.

En viktig aspekt för att garantera kontinuitet och kvalitet inom välfärdstjänsterna är att aktörerna har stabila ekonomiska förutsättningar för långsiktig verksamhet. Även här kan man konstatera att det ett starkt regelverk har till funktion att sortera ut okunniga eller oseriösa ägare och utförare där syftet med att etablera välfärdsverksamheter ibland i första hand varit kortsiktiga vinster snarare än en långsiktig ambition att leverera välfärdstjänster.

Ett annat problem vad gäller möjligheten att kontrollera och följa upp aktörers ekonomiska förutsättningar att driva långsiktig verksamhet och att säkerställa att skattemedel går till de verksamheter de är avsedda för gäller större aktörer och särskilt bolag i koncernstrukturer. I koncerner är det möjligt att föra över resurser mellan olika bolag. Därmed kan de ekonomiska förutsättningarna för en tillståndsprövad verksamhet förändras när förutsättningarna inom andra delar av koncernen förändras. LO anser att det är viktigt att göra det möjligt att genomlysa hur offentliga medel används inom bolagskoncerner och att de används till det de är avsedda för.

Kraven ska gälla fortlöpande efter tillståndsgivning

LO anser att det är rimligt att förslag om utökad tillståndsgivning och ökade krav på ägare och verksamheter ska följas upp kontinuerligt och att förändrad ägarsituation eller ekonomiska förutsättningar ska kunna leda till att tillstånd dras in. Att det, som tidigare, varit möjligt att sälja tillståndsgivna verksamheter vidare är givetvis oacceptabelt. Det bör samtidigt kräva ett uppföljningssystem och utökad anmälningsplikt att ytterligare resurser för kontrollfunktioner avsätts till tillsynsmyndigheter och huvudmän.

Likvärdiga och effektiva välfärdstjänster kräver djupare förändringar än utökad kontroll av ägare

Sammantaget anser LO att det finns i dagsläget finns ett behov av de typer av ökad kontroll och bedömning av ägare vid tillståndsgivning till privata aktörer inom välfärdstjänsterna, som Ägarprövningsutredningen föreslår. Samtidigt illustrerar utredningens förslag och slutsatser mycket väl de problem som kan uppstå vid omfattande avregleringar inom och en ökad konkurrensstyrning av välfärdstjänster. När enskilda aktörer, varav en stor andel med vinstsyfte, ges tillträde till offentligfinansierade samhällsnyttiga tjänster skapas ett behov av ökad kontroll och tillsyn. Avregleringen i sig skapar kostsamma administrativa system där bedömningsgrunderna i fråga om kvalitet är svåra att fastställa. Kontrollsystemen införs för att reglera marknadsaktörerna, samtidigt som själva förutsättningarna för en fungerande marknad och konkurrensstyrd kvalitet saknas inom stora delar av välfärdssektorerna.

Det innebär att centrala problemområden gällande fungerande kvalitet, likvärdighet och tillgänglighet i fråga om skola, vård och omsorg förblir oadresserade, samtidigt som stora resurser avsätts till att reglera och kontrollera de problem som själva avregleringen av välfärdstjänster i sig ger upphov till. Ägarprövningsutredarna konstaterar själva att effekterna av den omfattande avregleringen och införandet av konkurrensstyrda valfrihets- och upphandlingsmodeller och har lett till problem och målkonflikter som ligger utanför utredningens direktiv att lösa.

LO anser att Ägarprövningens egen analys av situationen med avreglering och marknadsutsättning inom välfärdstjänsterna tydligt visar att de direktiv som utredningen arbetat utifrån inte haft tillräcklig räckvidd för att hantera konsekvenser på likvärdighet, kvalitet och långsiktighet som införandet av marknadssystem på de typer av "kvasimarknader" som välfärdstjänsterna är. Det Ägarprövningsutredningen är satt att hantera är till stor del de negativa effekterna av marknadsutsättningen som sådan och inte förslag som egentligen höjer kvaliteten på välfärdstjänsterna och på så vis kommer medborgarna till godo i en situation där snävt hållna resurser ska svara mot ett ökat behov av välfärd.

LO anser därför att det är viktigt att den nyligen tillsatta utredningen med uppdrag att föreslå ett nytt regelverk för offentlig finansiering av privata utförda välfärdstjänster tar intryck av Ägarprövningsutredningens erfarenheter och insikter. Regelförändringar som syftar till att enbart skärpa spelreglerna för privata aktörer är inte tillräckligt. För att säkra såväl kvalitet, likvärdighet, brukarinflytande som en variation bland typer av utförare krävs det i ett första steg en bred och öppen analys av förutsättningarna för och konsekvenserna av marknadsutsättning inom olika typer av välfärdstjänster.

Med hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Karl-Petter Thorwaldsson

Joa Bergold